

Wittgenstein'in *Tractatus*'taki düşüncelerinden epey farklı düşünceler ortaya koyduğu ve onun ikinci dönemi diye niteleyebileceğimiz döneminin ana eseri olan *Felsefi Soruşturmalar*'da amacının aynı kaldığını iddia edebiliriz:

Bu benzerliğe rağmen, *Tractatus* ile *Felsefi Soruşturmalar* arasında önemli farklılıklar vardır. Wittgenstein'in belirttiği üzere, "olgusal araştırmalarla kavramsal araştırmalar arasındaki ayrım" (Wittgenstein 2004, §458) türünden bir farklılık vardır diyebiliriz. *Tractatus* nesnel, tekil, deneylenebilen olgularla ve mantıksal biçimle ilgiliyken, *Felsefi Soruşturmalar*'da farklı konularla ilgilenir: "... Biz sözcükleri metafiziksel kullanımlarından gündelik kullanımına geri getiriyoruz" (Wittgenstein 2007, §116). Burada kilit ifade "gündelik kullanım"dır. Wittgenstein buradan başlayarak ikinci döneminin temel kavramı olan "dil oyunları"nı anlatmaya girişecektir. Tek anlamlı olan gündelik kullanımda olan dil, *Tractatus*'ta olduğu gibi *Felsefi Soruşturmalar*'da da aşılabilir bir gerçeklik olarak ele alınır: "Hatamız, olguları 'ilk-görüngüler' olarak görmemiz gereken yerde bir açıklama aramamızdır. Yani bu dil oyunu oynanıyor" dememiz gereken yerde", "Söz konusu olan, dil oyununun yaşantılarımızla açıklanması değil, dil-oyununun aşılmasıdır" (Wittgenstein 2007, §654) ve (Wittgenstein 2007, §655).

Tıpkı *Tractatus*'ta mantıksal biçimin aşılabilir olması gibi, *Felsefi Soruşturmalar*'da da içinde anlamlı önermelerin yer aldığı "dil oyunları" aşılabilir. Peki nedir "dil oyunu"?

"... 'İmler', 'sözcükler' ve 'tümceler' dediğimiz şeylerin hepsinin sayısız çeşitte kullanım türleri vardır. Ve bu çeşitlilik sabit, baştan bir kereliğine verilmiş bir şey değildir; tersine, yeni dil tipleri, yeni dil oyunları diyebileceğimiz şeyler ortaya çıkarken diğerleri eskir ve unutulur. (Bunun kabaca bir resmini matematikteki dönüşümlerde görebiliriz.)

"Dil-oyunu" deyimini burada, dilin konuşulmasının bir etkinliğin ya da bir yaşam biçiminin bir parçası olduğunu belirgin kılmalıdır.

Dil oyunlarının çeşitliliğini aşağıda verilmiş olanlarda ve başka örneklerde bir gözden geçir:

Emretmek ve emir uyarıcı eylemde bulunmak-

Bir nesnenin görünüşünü ya da boyutlarını belirtmek-
Betime (çizime) dayanarak bir nesne üretmek-
Bir olayı bildirmek-
Bir olay hakkında tahminler yürütmek-
Bir hipotez ortaya atmak ve bunu sınamak-
Bir deneyin sonuçlarını tablo ve çizelgelerle sergilemek-
Bir öykü uydurmak; bunu okumak-
Tiyatro oyunu oynamak-
Tekerleme söylemek-
Bilmece yanıtlamak-
Şaka yapmak; fıkra anlatmak-
Uygulamalı aritmetik problemi çözmek-
Bir dilden diğerin çeviri yapmak-
Rica etmek, teşekkür etmek, sövmek, selamlamak, dua etmek.
-Dilin aletlerinin ve bunların kullanım tarzlarının çeşitliliğini, sözcük
tümce türlerinin çeşitliliğini, mantıkçıların dilin yapısı üzerine söyledikleriyle karşılaştırmak ilginçtir. (Tabii *Tractatus Logico-Philosophicus*'un yazarı da dahil bunlara) (Wittgenstein 2007, §23).